

„Az egész választás egy vicc.”*

Telefonlehallgatási dokumentumok az 1947-es „kék cédulás” országgyűlési választások történetéhez

A Magyar Kommunista Párt parlamenti frakciójának iratai között található egy olyan lehallgatási anyag,¹ amely eddig kevés figyelmet kapott. Földesi Margit és Szerencsés Károly közölt ugyan belőle néhány részletet,² illetve Müller Rolf egyik tanulmányában említést tett róla,³ mégis úgy gondoljuk, jelentőségéhez mért feldolgozása még várat magára.

Az 1947-ben megtartott országgyűlési választások során a „parlamentarizmus vesztett csatája” játszódott le.⁴ Az előrehozott választást a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszüntetésének közeledte indokolta. A SZEB megbízatása (és ezzel együtt a szovjet csapatok jelenléte) ugyanis 1947. szeptember 15-vel – a békeszerződés életbe lépésével és a szuverenitás visszaállításával – megszűnt Magyarországon.⁵ A szovjet támogatást élvező Magyar Kommunista Párt (MKP) célja az 1945-ös választások „nyertesének”, a Független Kisgazdapárt parlamenti többségének letörése volt. A párt gyengítésére irányuló folyamat már 1946 márciusában elkezdődött, amikor hűsz, reakciónak minősített képviselőt zártak ki soraikból a baloldali pártok nyomására.⁶ A titkosszolgálati nyomozások középpontjában kezdetben a Kisgazdapárt tevékenysége állt, melyre a velük kapcsolatba hozott Magyar Közösségügy, az úgynevezett „köztársaság ellenes összeesküvés” szolgáltatott indítékot. Ez adott

* Politikatörténeti Intézet Levéltára (a továbbiakban: PIL) 274. f. 9/51. ó. e. 15. 1947. augusztus 31. Varga József (a Magyar Függetlenségi Párt tisztségviselője) telefonbeszélgetésében így jellemezte az 1947-es országgyűlési választásokat.

¹ PIL 274. f. 9/51. ó. e. 1–19. A lehallgatások legépelte szövege a Politikatörténeti Intézet Levéltárában, a Magyar Kommunista Párt parlamenti frakció iratai között található. Az eredeti hanganyag nem maradt meg, mivel a telefonbeszélgetéseket valószínűleg nem rögzítették, hanem gyorsírással jegyezték le.

² Földesi Margit – Szerencsés Károly: *A megbélyegzés hatalma. Pfeiffer Zoltán (1900–1981)*. Budapest, 2003. 313., 196–197. A forrásokat a kötetben a Magyar Függetlenségi Párt vonatkozásában vizsgálták.

³ Müller Rolf: *Az operatív technika alkalmazása és szervezeti keretei a politikai rendőrségen (1945–1962)*. In: Csóka Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából 1785–2011*. Budapest, 2012. 255.

⁴ Izsák Lajos: *Pártok és politikusok Magyarországon*. Budapest, 2010. 112.

⁵ A kortársak ekkor még nem tudhatták, hogy a szovjet csapatok az osztrák békeszerződés hiánya miatt 1955-ig az országban maradnak.

⁶ Izsák: *Pártok és politikusok*, 88. A kizárt képviselők alakították meg a Magyar Szabadság Pártot, amelynek működését 1946. október 11-én engedélyezte a Szövetséges Ellenőrző Bizottság.

alapot arra, hogy 1947-ben a többi pártot is megfigyeljék.⁷ Az MKP bomlasztó politikájának köszönhetően a választások időpontjára a legjelentősebb kiszagda politikusokat már eltávolították a közéletből,⁸ és ez súlyos eróziót indított el a pártban.

1947-ben a Rajk László belügyminiszter vezette munkacsoport tervezete alapján a nemzetgyűlés módosította a választójogot. A módosításokat – a parlamenti vitát megelőzően – júliusban pártközi értekezleten vitatták meg. A törvény (1947. évi XXII. tc.) egyik új eleme az ideiglenes névjegyzékkivonattal (kék cédula) való szavazás lehetősége volt. Ez biztosította a körzeten kívüli szavazás lehetőségét azok számára is, akik körzetük Választási Bizottsága által kiállított dokumentummal tudták igazolni választójogosultságukat. A módosítás nem váltott ki ellenállást a koalíciós pártok között, csupán az ellenőrzés kérdését vetették fel az értekezleten. A Kiszagdapárt szigorúbb kontrollt szorgalmazott, vagyis azt, hogy ne csupán a bizottság elnöke lássa el kézjeggyével a névjegyzékkivonatot, hanem a koalíciós pártok küldöttei vagy az összes párt bizalmi munkatársa. A visszaélések lehetőségét az értekezlet végül azzal vetette el, hogy az ilyen módon leadott szavazatok aránya csupán ezrelékben lesz mérhető.⁹

A feltételezés azonban nem állta meg a helyét, hiszen a kék cédulákkal való visszaélések a választások legkirívóbb csalásait jelentették. 1947. augusztus 31-én, a szavazás napján tömegesen alkalmaztak hamis kék cédulákat. Az akció előtt a két munkáspárt, a kommunisták és a szociáldemokraták megállapodtak a cédulák felhasználásáról. Ennek értelmében a Szociáldemokrata Párt 50 000 névjegyzékkivonatot kapott,¹⁰ aminek azonban csak elenyésző részét használták fel. Az SZDP vezetősége a választások előtt ugyanis úgy döntött, nem él ezzel az eszközzel. A hamis szavazatok arányát mindazonáltal a források eltérő adatai és a jegyzőkönyvek hiteltelensége miatt nehezen lehet megállapítani. S feltehetően voltak olyan választók is, akik szabályosan használták céduláikat.¹¹

A választások előkészítésében, az adminisztratív, majd a kék cédulás csalások kapcsán a politikai rendőrség kiszolgálta a Kommunista Pártot. A politikai rendészeti osztályok átszervezése és működésük jogszabályi rögzítése Rajk László belügyministerségéhez kötődött. 1946-ban rendelettel hozták létre az országos hatáskörrel rendelkező Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályát (ÁVO), amelyet Péter Gábor vezetett. Az osztályt közvetlenül a belügyminiszter alá rendelték.¹² A politikai pártok megfigyelésével az ÁVO I. alosztálya foglalkozott.¹³ Feladatuk volt a pártgyűlések megfigyelése, a tagok összeírása, a pártvezetők nyilvántartásba vétele és megfigyelése. Egyik módszerük a telefonos lehallgatás volt, melyről Péter Gábor 1947 áprilisában így számolt be: „Megszervezzük a telefonlehallgatásokat. Most lehallgatjuk a miniszterelnök és a pártvezetők minden fontosabb tele-

⁷ Müller Rolf: *A Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályának szervezettörténete*. (1946. október–1948. szeptember). In: Krahulcsán Zsolt – Müller Rolf (szerk.): *Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből*. 2. kötet. Budapest, 2015. 19.

⁸ Kovács Béla pártfőtitkárt elhurcolták, Nagy Ferenc miniszterelnököt lemondásra kényszerítették, Varga Béla nemzetgyűlési elnök emigrált.

⁹ Horváth Julianna – Szabó Éva – Szűcs László – Zalai Katalin (szerk.): *Pártközi értekezletek*. Budapest, 2003. 628–629. (Pártközi értekezlet az Országgházban. 1947. július 12.)

¹⁰ Szerencsés Károly: *A kékcédulás hadművelet*. Budapest, 1992. 59–60.

¹¹ Izsák: *Pártok és politikusok*, 127.

¹² Palasik Mária: *A politikai rendőrség háború utáni megszervezése*. In: Gyarmati György (szerk.): *Államvédelem a Rákosi korszakban*. Budapest, 2000. 39–40.

¹³ Müller: *A Magyar Államrendőrség*, 19.

fonbeszélgetését...”¹⁴ A telefonellenőrzés módszerét már 1945 őszén alkalmazták a Politikai Rendészeti Osztályon, bár ekkor még csupán 12 vonalat tudtak lehallgatni. Érdemi fejlesztésre 1947-ben került sor, ezután már több száz vonalat hallgattak le. A célszemélyek értelemszerűen a „belső reakciós és jobboldali pártok ellenséges magatartást tanúsító vezetői” voltak. A levéltári dokumentumok tanúsága szerint a telefonellenőrzést a vidéki városokra 1948-tól terjesztették ki.¹⁵

Az ÁVO az 1947-es választási kampány egészét figyelemmel kísérte, jelentettek a koalíciós, illetve ellenzéki pártok és politikusok lépéseiről, megnyilvánulásairól. A különösen „ellenségesnek titulált” politikusokról rövid életrajzok, jellemzések készültek. Az ÁVO I/a. alosztálya által készített jelentéseket Péter Gábor továbbította Rajk László belügyminiszter számára. A jelentések természetesen eljutottak Rákosi Mátvás titkárságára, de megkapta azokat Gerő Ernő, Farkas Mihály és Révai József is.¹⁶ A releváns iratokat az MKP parlamenti frakciójának tagjai is megismerték.¹⁷

A parlamenti frakció dossziéiban található – a választások napján készült – telefonlehallgatási anyag a már korábban megfigyelt politikusokat és pártokat érinti. A szövegek nem mindig tartalmazzák a teljes beszélgetést, jobbára annak csak egy-egy lényeges részletét rögzítik. Feltételezhető, hogy a beszélgetések teljes egészét legépezték,¹⁸ de csupán a kompromittáló részek kerültek a parlamenti frakció anyagába. Az itt közölt 19 rövid beszélgetés eredete „homályba vész”, nincs címzésük, fejlécük vagy kísérő levelük sem. Az biztos, hogy 1947. augusztus 31-én 10:30 és 15:02 óra között kerültek sorra,¹⁹ többnyire a fővárosban vagy Budapest és vidéki helyszínek között zajlottak. Egy esetben azonban Székesfehérvár és Esztergom között folytatott beszélgetést is lejegyeztek (dr. Pfeiffer István és Borbély György alispán), s ez alapján joggal feltételezhetjük, hogy vidéki városokban lévő telefonvonalakat is lehallgatott már ekkor az ÁVO.

A lehallgatások főként a pártközpontokat érintették, de találunk olyan beszélgetést is, amely politikusok magánvonalainak lehallgatására utal. Ilyen például a „Pfeiffer vonal” lehallgatása vagy Balogh Istvánnak, a Független Magyar Demokrata Párt elnökének és a Polgári Demokrata Párt legitimista tisztviselőjének, Payr Hugónak a beszélgetése. Ennek elején egyértelműen elhangzik: „Ott tartózkodsz most a lakásodon?” „Igen.” E diskurzus érdekessége az is, hogy Payr Hugó szavaiból érződik a lehallgatás gyanúja: „Közelebbieket majd ott nálad...” Hasonló következtetésre juthatunk a Radikális Párt egyik lehallgatása kapcsán, amely során Varsányi Gyula fővárosi tisztviselő egy számára ismert, de a lehallgató számára ismeretlen személlyel társalog. A beszélgetés a választási névjegyzékekből kihagyott személyek²⁰ sérelmeinek megtorlására (verekedés szervezése) vonatkozik, és a következőképp indul: „Hallo, szervusz, nevet nem mondok”.

¹⁴ Izsák Lajos – Kun Miklós (szerk.): *1947. április eleje. Moszkvának jelentjük... Titkos dokumentumok, 1944–1948.* Budapest, 1994. 170. (Feljegyzés a Péter Gábor elvtárrsal, a Magyar Rendőrség vezetőjével folytatott megbeszélésről.)

¹⁵ Bikki István: *Adalékok a telefonlehallgatásról, különös tekintettel a szabályozás 1945–1990 közötti történetére.* In: Csóka Ferenc (szerk.): *Szakszolgálat Magyarországon*, 146.

¹⁶ Müller: *A Magyar Államrendőrség*, 20.

¹⁷ PIL 274.f. 9/33. ó. e. A parlamenti frakció által összegyűjtött névsorok, jellemzések más pártok képviselőjelöltjeiről. 1947. január 2. – november 24.

¹⁸ A beszélgetések többségét ekkor még gyorsírással rögzítették, mivel a rögzítő készülékek nehezen voltak beszerezhetőek.

¹⁹ Hat beszélgetés esetében csak a dátum van megjelölve.

²⁰ A választások előtt, a jogszabály kizárásai mellett közel 300 000 embert fosztottak meg választójoguktól, akiket adminisztratív okokból „kihagytak” a választói névjegyzékekből.

A diskurzusok jelentős része a pártközpont és a Választási Bizottságban résztvevő pártmegbízott (bizalmi) között zajlott. A dokumentumok tanúsága szerint lehallgatták a Független Kisgazdapárt (FKgP), a Szociáldemokrata Párt (SZDP), a Magyar Radikális Párt (MRP), a Független Magyar Demokrata Párt (FMDP), a Demokrata Néppárt (DNP) és a Magyar Függetlenségi Párt (MFP) központját és helyiségeit. Feltűnően sok párbeszéd származik az ellenzéki Magyar Függetlenségi Párt képviselőjelöltjeitől és tagjaitól. Ennek a vonalnak külön nevet is adtak, melyet több helyen fel is tüntettek. A párt elnöke, Pfeiffer Zoltán után nevezték el – ez volt a „Pfeiffer vonal”.

A beszélgetéseket tartalmilag és jellegükénél fogva több csoportra bonthatjuk. A legtöbb esetben a kék cédulás szavazás leleplezéséről, segítség vagy felhatalmazás kéréséről, valamint az ezt követő utasításról esik szó. A szociáldemokrata pártközpont és a székesfehérvári szervezet közötti beszélgetésből csupán az a részlet maradt fenn, amelyben Hegedűs Lászlóné utasítást ad, hogy kék cédulával aznap ne engedjék szavazni a választókat. Ez egybevág azzal a dokumentummal, amely az MKP parlamenti frakciójának – a csalásokkal kapcsolatban – összegyűjtött iratanyagában található.²¹ Ezeket az anyagokat valószínűleg azért állították össze, hogy a későbbiekben felhasználhassák az SZDP-vel szemben.

A csalások a legnagyobb felháborodást a szociáldemokraták soraiban váltották ki, akik a kisgazdapárttal karöltve több helyen is megpróbálták megakadályozni a hamis szavazatok leadását.²² A két párt összefogásáról és a tárgyalásokról tanúskodik Ries István (szociáldemokrata igazságügy-miniszter) és Bognár József (Budapest polgármestere, kisgazdapárti képviselő) telefonbeszélgetése. Eszerint Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter és társai („Ortutayék”) már a miniszternél tartózkodtak a bejelentésekkel. Ries utasította is az ügyészeket azonnali helyszíni vizsgálatra. Szélig Imre szociáldemokrata képviselő több Pest megyei Választási Bizottságnak szóban, majd levélben, a belügyminiszter nevében olyan utasítást adott, hogy a kék cédulával szavazókat le kell tartóztatni.²³ Ezt támasztja alá dr. Pfeiffer István és Borbély György alispán beszélgetése is.²⁴

Az akciók a belügyminiszter közbelépése miatt sikertelenek maradtak, s végül Ries és több minisztertársa a lemondás mellett döntött.²⁵ A nap folyamán Rajk László belügyminisztert levélben és telefonon is tájékoztatták a fejleményekről, ő azonban minden, a választások felfüggesztésére irányuló kísérletet megakadályozott.

A beszélgetésekből az is kiderül, hogy nem csak az FKgP és az SZDP fogott össze. Békéscsabán a szociáldemokraták és a Magyar Függetlenségi Párt akart közös felhívást intézni a belügyminiszterhez. Budapest VIII. kerületi választási bizottságában a Független Magyar Demokrata Párt, a Magyar Függetlenségi Párt és a Magyar Radikális Párt emberei fog-

²¹ PIL 274. f. 9/ 33. ő. e. 108. „T. bizalmi elvtárs! A mai nappal kék névjegyzék kivonattal szavazni nem szabad. Az eddig leszavazottakról külön jegyzőkönyvet felvenni pontos listaszámmal. Kék cédulások holnap szavaznak. Választás vezető.”

²² Az SZDP-t meglepetésként érte a kék cédulák ilyen arányú felhasználása, mert ez jelentősen rontotta a választási esélyeiket.

²³ Szerencsés: *A kékcédulás hadművelet*, 66. Szélig Imre Pest megyei körlevelét erősíti az SZDP pestszentlőrinci szervezetének levele is: „Utasítás a pártközpontból... Értesítse a T. szavazószedő bizottságot, hogy a belügyminiszteri rendelet értelmében kék névjegyzék kivonattal már szavazni nem lehet.” PIL 274. f. 9/43. ő. e. 236.

²⁴ A telefonbeszélgetés a dokumentum szerint 10 óra 30 perckor zajlott. Szélig Imre akciójának híre ezek szerint nem dél körül (amikor a bejelentések befutottak a pártközpontba), hanem korábban jutott el az illetékesekhez.

²⁵ Szerencsés: *A kékcédulás hadművelet*, 66–67. Ries és társai később visszatértek a kormányba.

tak össze, egy másik fővárosi választókerületben pedig az SZDP, az FKGP, a Radikális Párt és az MFP lépett fel közösen, engedélyt kérve, hogy lezárhassák a szavazást.

Implom Ferencről, a Kisgazdapárt főtítkáráról is több telefonhívás indult. Egyik alkalommal titkára („dr. Sós”) telefonált a budapesti pártközpontba „bizonyos jegyzőkönyvek” miatt. Egy másik alkalommal Implom egy ismeretlennel folytatott beszélgetés során közölte, hogy már elküldte titkárát a belügyminiszterhez, mert a pártban a „hangulat pattanásig feszült”. Az FKGP más módszerrel is próbálkozott, amit a Balogh István és Payr Hugó között 12:45-kor lezajlott párbeszéd bizonyít. Ebben Payr megemlíti, hogy a Kisgazdapárt a választási csalások ügyében küldöttséget indított a köztársasági elnökhöz.

A legtöbb hívást a „Pfeiffer-vonalon” jegyezték le, összesen hatot. A beszélő felek között megtalálhatók országgyűlési képviselőjelöltek (Pásztor Tamás és Futó Dezső), feltételezhetően pártmegbízottak vagy tisztségviselők (Varga József, aki három beszélgetésben is szerepel), egykori FKGP-s országgyűlési képviselők (Benkő András), illetve ifj. Sólyom Fekete Vilmos, az MFP nagy-budapesti II. kerületi szervezetének titkára.²⁶ Pásztor Tamás Reichernének is beszámolt, aki valószínűleg dr. Reicher Endre volt kisgazda, majd függetlenségi párti országgyűlési képviselő felesége lehetett.²⁷ Futó Dezső és Reicher Endre (mint pártönkívüli képviselők) már a választási törvényjavaslat parlamenti vitája során élesen bírálták a tervezetet, sőt a koalíciót is.²⁸ A Függetlenségi Párt lehallgatásaiból az is kiderül, hogy az illetékesek nem adtak engedélyt a szavazás leállítására. Feltehetően abban reménykedtek, hogy ha mindent dokumentálnak, és tanúkkal alátámasztják a történeteket, a választásokat majd érvénytelennek nyilvánítják.

A 19 beszélgetésben összesen 35 egyén volt érintett, akik közül 15 személy azonosítható. A nem azonosított személyek egy része a lehallgatók számára is ismeretlen, „X” vagy „X Y” jelölésű egyének. Akadtak olyan esetek is, amikor a lehallgatott személy kiléte érdektelen volt, őket gyakran nem nevezték meg: „Fkp. központ: nő”, vagy „Radikális párt, nő”, „Székesfehérvári szervezet”, „vidéki bizalmi”. Nehezítette az azonosítást, amikor csupán „ismeretlent” tüntettek fel, például az „N. N.” megnevezés két esetben is előfordult.

A „Pfeiffer-vonalon” lehallgatottak közül a későbbiekben még több személy azonosítása szükséges. Varga Józsefhez – aki a választások napján feltehetően Pfeiffer Zoltán lakásán tartózkodott²⁹ – érkeztek ugyanis a bejelentések különböző helyszínekről a párt bizalmi embereitől, Nagy Gézától Szegedről és a már említett „N. N.” ismeretlentől.

A Kisgazdapárt és az FMDP szereplői között is akadnak olyan tisztségviselők, akik kiléte még ismeretlen. Ilyen például Bártfai Egerből, dr. Bánkóvi a budapesti központból, illetve a VIII. kerületi eljáráságtól Körmendi, aki Szörényi Lászlónak tett jelentést.

A telefonlehallgatási részletek újabb adalékként szolgálnak az 1947-es választások során elkövetett csalások kutatásához, a titkosszolgálati módszerek feltérképezéséhez. A beszélgetések nem csupán a történettudomány számára szolgálnak tanulságokkal. Muzeológiai eszközökkel való megjelenítésük esetén a nagyközönség körében is ismertté válhatnak.

²⁶ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (a továbbiakban: ÁBTL) 3.1.5. O12145. Volt polgári pártok, Pásztor Tamás feljegyzése. Budapest, 1951. január 24-én.

²⁷ PIL 274. f. 9/ 33. ó. e. A parlamenti frakció által összegyűjtött névsorok jellemzések más pártok képviselőjelöltjeiről. 1947. január 2 – november 24. 127.

²⁸ Szerencsés: *A kékcédulás hadművelet*, 23–26.

²⁹ Földesi–Szerencsés: *A megbélyegzés hatalma*, 197.

Ries István³⁰ – **Bognár József**³¹ (1947. augusztus 31. 12:35)

B: Te, Pistám, ti is megkaptátok ezeket a jelentéseket?

R: Igen, ezerszámra vannak itt, most csináljuk, éppen itt vannak töletek.

B: Ortutayék³² már odaértek?

R: Igen.

B: Szóval nálatok is nagyjából ezek a jelentések. Nevekkal együtt?

R: Igen, nagyjából. Már tárgyalunk.

B: Igen, akkor jó, ha tárgyaltok.

Benkő (András)³³ – **Pásztor Tamás**³⁴ (Békéscsaba – Budapest, 1947. augusztus 31. Pfeiffer vonal)

B: Szeretném, ha Önök Pesten megállapítanák, hogy Szobek Andrásnak van-e Pesten szavazati joga. T. i. Békéscsabán már leszavazott. Szeretnék ebből konfliktust csinálni.

P: Mi a pesti lakáscíme?

B: Valahol az Andrassy úton lakik. A 173-as körzetben szavazott itt le.

P: Ezt a mai napon nem tudjuk elintézni, de evidenciában tartjuk.

B: Egy kommunista államtitkár ilyesmit megcsinál! 25-26 embert fogtak már el, a rendőrök utólag megmotozták, sok névjegyzék kivonatot találtak nála.

P: Ezek a fontosak, nem a Florek! Ezekről mind névjegyzéket kell felvenni. Az egész országban szaladgálnak 25–30 cédulával, és mindenhol leszavaznak.

B: Itt vannak amerikai és angol újságírók. Most megmutatjuk nekik, hogy milyenek a tiszta választások.

P: Ők ilyet még úgysem láttak.

³⁰ Ries István (1885–1950) szociáldemokrata igazságügy-miniszter. Az SZDP pártvezetőség tagja volt. 1944–1950 között országgyűlési képviselő, az Országgyűlés Politikai Bizottságának tagja. 1948-ban a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének tagja lett, de 1950-ben letartóztatták, majd a vizsgálati eljárás során életét vesztette.

³¹ Bognár József (1917–1996) kigazdapárti képviselő, az Ideiglenes Nemzetgyűlés, az 1945-ös nemzetgyűlés és az 1947-es országgyűlés tagja volt. Eleinte a párt jobbszárnyához tartozott, a későbbiekben Tildy Zoltán híve lett, majd a koalíciós politika hirdetői közé tartozott. 1949-ben részt vett a Magyar Függetlenségi Népfront létrehozásában, 1956-ban a Nagy Imre kormányban miniszterelnök-helyettes. 1990-ig volt a parlament tagja.

³² Ortutay Gyula (1910–1978), kigazdapárti, vallás- és közoktatásügyi miniszter.

³³ Benkő András (1899–1959) eredetileg kigazdapárti országgyűlési képviselő volt, 1947. február 4-én kizárták a pártból. A választásokon a Magyar Függetlenségi Párt képviselőjelöltjeként jutott a parlamentbe. Az MFP mandátumainak megsemmisítése után visszavonult a politikától.

³⁴ Pásztor Tamás (1911–1979) 1945-ben kigazdapárti képviselő, 1947-ben a Magyar Függetlenségi Párt képviselőjelöltje és nagybudapesti szervezetének II. kerületi elnöke volt. A róla szóló, 1947 őszén készült jelentés szerint „Súlyokék kizárása után kétkulcos politikát folytatott, kifelé igyekezett koalíciós magatartást tanúsítani, a bizalmas értekezleteken azonban demokráciaellenes felszólalásokat tartott. Élesen ellenezte az új választójogi törvényt, s ekkor nyíltan csatlakozott az új alkotmányvédő csoporthoz. A Szovjetunió és a kommunisták egyik legnagyobb ellensége. A legutóbbi választások előtt a PDP-vel, Balogh-gal is tárgyalt, végül azonban az MFP-be lépett be, és Pfeiffer listáján lett képviselő. Az MFP egyik főszervezője, pénzhajhász, feketéző, erkölcsstelen életet élő ember.” (PIL 274. f. 9/ 33. ó. e. 126–127.) 1948-ban letartóztatták, és életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélték. 1955-ben kegyelmet kapott, de 1956-ban az Egyesült Államokba emigrált. Hozzá kapcsolható az az 1951. január 24-i feljegyzés is, amelyben Pásztor a Magyar Függetlenségi Párt nagybudapesti szervezetének tagjairól számol be a politikai rendőrségnek. (ÁBTLL 3.1.5. O-12145)

- B: A szoc.dem. párttal a legjobb barátságban vagyunk. Közös felhívást akarunk kibocsátani a belügyminisztériumhoz, hogy abbahagyjuk az egészet.
P: Végig kell csinálni.
B: A lakosság 90%-a már leszavazott.
P: Ezért nem tudnak annyit csinálni pl. ott is, hogy megváltoztassák a nép akaratát.

N.N. – Varga József³⁵ (Budapest, 1947. augusztus 31. 13:20)

- N: Itt, a mi körzetünkben úgy a szoc.dem. Kisgazdapárt, Rad. párt, Szdp. is csatlakozik. Meg akarták csinálni, hogy abbahagyjuk.
V: Ezt nem lehet.
N: Itt van egy úr a szoc.dem. párttól, ő is ellene van. Jó lenne tisztázni.
V: Senki sincs itt, akit ki tudnék küldeni. Menjetez bizalommal a Sz. d. p.-be, Benczúr u. 43-ban van a legközelebbi helyisége, VI/2. körzet 228-432.
N: Majdnem ránk támadtak.
V: Általában ezeket, akik névjegyzékkel mentek, motozták meg a rendőrök. Ehhez joguk van.
N: Megcsináljuk. Aszerint fogjuk, hogy náluk még egy párat találjunk. Azt tesszük, hogy itt a bizottság tagja közül négyünk vagy ötünk közül utánamegyünk. Elfogták a VI. kerületben egy legényt. Hamis volt a bejelentője és minden.
V: Mindent felírni, igazi nevét. Jelentéseket este.

Szoc.dem. pártközpont Hegedűsné³⁶ – **Székesfehérvári szervezet** (Budapest, 1947. augusztus 31. 13:45)

- Bp: Elvtársnő, utasítsanak valamennyi vármegyei szoc.dem. titkárságot, hogy azonnal telefonon értesítsék a szavazó körzeteket, hogy kék cédulával csak holnap lehet szavazni. A járási titkárok telefonon akár hússzoros díjjal is, szóval minden rendelkezésére álló eszközökkel, városban futárral közölgék, hogy kék cédulával csak holnap lehet szavazni.

³⁵ Dr. Varga József a Magyar Függetlenségi Párt tagja volt, öt évet töltött internáló táborban. 1971–1984 között Bécs kulturális hivatalának vezetője volt.

³⁶ Hegedűs Lászlóné született Nasztanovics Anna a SZDP Központi Titkársága alkalmazásában 1947. április 21. – 1948. június 22. között dolgozott. Az ekkor végrehajtott leépítés során elbocsájtották állásából. (PIL 283. f. 39/ 50. ő. e. 121.)

Sólyom Fekete³⁷ – **Futó Dezső**³⁸ (Budapest, 1947. augusztus 31. 13:26 beszéd közben.)

S: Erősen megy a család. E pillanatban a szoc.demekkel együtt dolgoznak kinn az emberek.

F: Azt hallottam, hogy a szoc.demek nagyon rendesen viselkednek.

S: Dezsőkém, merre vagy?

F: A Kis Újságnál.

S: Helyesnek találod, hogy Miss Lloydot informáljam?

F: Úgyis ebéd után átmegyek. A külföldi újságírók a lényegeset már tudják.³⁹ Az egyiket a Bartha min. úr⁴⁰ leplezte le a VII/19-es körzetben. Egyiknél pl. 13 kivonatot talált. És ezek a csirkefogók a kihallgatás során azt állítják, hogy a kisgazdapárttól és tőlünk kapták ezeket. Kisgazda jelvényrel járnak.

F: Milyen jó, hogy nekünk nincs jelvényünk.

S: Egyébként örült felháborodás, még túloldalon is. 2-4-ig is. Mindenütt.

F: Ez a koalíció. Még a Tutus⁴¹ is lógatja az orrát. Erre ő sem számított.

³⁷ Ifj. Sólyom Fekete Vilmos, az MFP nagybudapesti II. kerületi szervezetének titkára volt. A választásokat követően Sólyom Fekete gyűjtötte a visszaélések adatait tartalmazó petíciós anyagot. Neve több állambiztonsági iraton szerepel. Egy 1947. szeptember 25-i keltezésű jelentés szerint Sólyom Feketét a petíciós ügyek nyomozása során (az ajánlások érvénytelenségének ügye kapcsán) is kihallgatták (PIL 274. f. 9/50. ó. e. 6.), majd beperelték. (ÁBTL-2.1.III/3(V-143398)/25) Később az Egyesült Államokba emigrált. (ÁBTL-3.2.4.-k-1869/512)

³⁸ Futó Dezső (1916–1994) az FKGP színeiben tagja volt az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, majd a Nemzetgyűlésnek is. 1945-től a Kis Újság munkatársaként dolgozott. 1947 márciusában kizárták a pártól, majd az MFP tagjaként indult a választásokon és jutott be az országgyűlésbe. Egy ÁVO által készített jelentés ezt jegyezte fel róla: „A demokratikus rendőrség egyik legnagyobb és leghangosabb ellensége.” (PIL 274. f. 9/33. ó. e. 123.) 1947. október 31-én kilépett a Függetlenségi Pártból és lemondott a képviselőségről is. 1952-ben az ÁVH letartóztatta, majd koholt vádak alapján tíz év börtönbüntetésre ítélték.

³⁹ Pfeiffer Zoltán a választások során és azt követően is tartotta a kapcsolatot a külföldi újságírókkal és tudósítókkal.

⁴⁰ Bartha Albert (1877–1960) kisgazdapárti, honvédelmi miniszter. 1948-ban emigrált. Őt Dinnyés Lajos követte a tárca élén, aki miniszterelnöksége mellett látta el ezt a feladatot.

⁴¹ Ortutay Gyula.

Balogh István⁴² – **Payr Hugó**⁴³ (1947. augusztus 31. 12:45)

P: Ott tartózkodsz most a lakásodon?

B: Igen.

P: Tudsz az új fejleményekről?

B: Nem.

P: Most indul küldöttség Tildyhez, a kiscgazdák le akarnak állni. Közelebbiekét majd ott, nálad, megyek hozzád.

Vidéki bizalmi – Pesti képviselőjelölt a központtól (Budapest, 1947. augusztus 31. beszélgetés közben)

V: Százával van náluk névjegyzék kivonat, a főispán már intézkedett, hogy tartóztassák le őket. Eddig két kommunistát sikerült letartóztatni.

P: Ezt én felírtam, de jegyzőkönyvet is készíttetek róla. Így van ez, az egész országban mindenütt. Kanizsáról és Keszthelyről is hasonlókat jelentettek. Ez tervszerű, és a tendenciát benne világosan látjuk. A belügyminiszternél már levélelileg tiltakoztunk. Mindenesetre az egész megyében figyelmeztették a szavazatszedő bizottságokat, hogy vezessenek egy külön listát azokról másolattal, akik külön névjegyzék kivonattal szavaztak, és azonnal küldjék fel a központba.

Bártfai – Fkp. Központ: nő (Eger – Budapest, 1947. augusztus 31.)

B: Jelentem, hogy Gyöngyösön miskolci és debreceni szavazólappal jöttek szavazni.

N: Nem újság, az egész ország ezzel van tele.

B: Itt, Egerben lett letartóztatva Guth Salamon és Korn K. 20 névjegyzék kivonatot találtak a zsebében, és a rendőrségen bevallotta, hogy Pestről kapta az utasítást, hogy minden körzetben szavazzon le. Az lenne a javaslatom, hogy a belügyminiszter utasítsa vidéket, és vonja meg a vidéki szavazati lehetőséget, mert igen nagy botrányok folynak.

N: Már történt ilyen irányú intézkedés a belügyminiszternél.

⁴² Balogh István (1894–1976) 1944-től az FKGP, 1947–1951 között az általa alapított ellenzéki FMDP színeiben volt tagja a törvényhozásnak. Egy 1947-ben készített titkosrendőri jelentés komoly celszöveget látott Balogh politikájában: „Az FMDP megalakulása óta a lojális ellenzék szerepét játssza, azonban az a terve hogy elhódítsa Pfeiffer és Barankovics képviselőinek egy részét és megnövekedett pártjával beolvadjon az FKGP-be. Így a Kiscgazdapárt ismét a legnagyobb párt lenne, s Balogh azt reméli, hogy ennek révén elérhetné a miniszterelnöki pozíciót.” 1949-ben pártjával csatlakozott a Magyar Függetlenségi Népfronthoz. 1951-ben kitelepítették, többé nem kapcsolódott be a politikai életbe.

⁴³ Payr Hugó 1945-től a Polgári Demokrata Párt vidéki szervezését végezte. (ÁBTL 3.1.5. O-12145 A Polgári Demokrata Párt története) Egy titkosszolgálati jelentés szerint, amely Payr Hugó és Rákosi Mátyás a választások előtt zajlott találkozásjáról tudósít: „Folyó hó 30-án Payr Hugó a Fischer kálapgyárban elmondta, hogy Rákosi Mátyás előző nap magához kérette, és közel két óra hosszat tárgyalt vele. Erről a tárgyalásról Payr úgy nyilatkozott, hogy Rákosi ugyanannyi szavazatra számít (bízik benne), mint az SZDP. Payr állítása szerint figyelmeztette Rákosit, hogy tiszta választásokat csináljon, mert a »kiscgazdák megbízásából egész külföldi kémszervezet figyeli a kommunistákat«. Ezután azt hangoztatta, hogy Rajk leváltását tanácsolta Rákosinak, aki erre azt felelte, hogy nem lehet mert Rajknak nagyobb hatalma van, mint neki. [...] kifejtette, hogy ha a kormány lojálisan viselkedik a papsággal szemben, akkor ő felajánlja e téren a közbenjárását. [...] azt is felvetette, hogy meg kell adni a katolikus lapra az engedélyt, mert a primás beváltotta az ígéretét, és egy pártot sem támogatott a választási küzdelemben.” (PIL 274. f. 9/ 47. ó. e. 49. Belügyminiszteri jelentések a többi politikai pártról a választási előkészületek időszakában. 1947. július 25. – szeptember 1. Jelentés Payr Hugo a Rákosinál tett látogatásáról.)

N.N. – Radikális párt, nő (Budapest, 1947. augusztus 31. 12:27)

N: Felhívom a figyelmet, hogy itt, a II.35 körzetben, itt, a fürdőben jelentkezett több Sopronból érkező ember szavazólappal. Annyi, hogy már gyanúsnak bizonyult. Ezt az egyet most szólítottuk fel, de futásnak eredt. Tessék a többi körzeteket is leértesíteni.

R: Azonnal telefonálok.

N: Malinovszky fasorban vagyok.

Simonffy – Tóth – Varga gépirónó (Debrecen – Budapest, 1947. augusztus 31. 12:25)

S: Választási leleplezett visszaéléseket szeretnék bejelenteni. „Debrecen 10 óráig a 77-es (47) 28-as, és 51-es bizottságoknál 1-1 olyan szavazót sikerült leleplezni, akiket gépkocsi hozott át ma éjszaka Nyíregyházáról Debrecenbe, és akiknek a zsebében 10-15, ill. 20 ilyen kékszinű névjegyzék kivonat volt. Ezek az emberek tehát feltehetőleg teherautóval 20 különböző helyen tudtak volna leszavazni. Ez a 3 ember e pillanatban át van adva a rendőrségnek, de feltételezhető, hogy számtalan ilyen eset lesz az ország egész területén.” Felhívjuk a vezetőség figyelmét.

Varsányi (Gyula) (a pártból)⁴⁴ – X. (Budapest, 1947. augusztus 31., Radikális Párt)

X: Halló, szervusz, nevet nem mondok.

V: Szervusz, öreg!

X: Ma de. 11-kor rendezek egy nagy verekedést, több mint 100, akiket kihagytak a névsorból! Nekimegyünk a bizottságnak, csinálók egy mókát, hátha sikerül. Tegnap este öszszegyültünk és megbeszéltük, mondd meg a Halásznak is.

V: Jól van, öreg (nevetve), akkor csak délután jössz be?

X: Igen, szervusz.

VIII. kerületi elöljáróságtól Körmendi–FMDP Szörényi (László)⁴⁵

K: Én itt ki vagyok küldve a VIII. kerületi elöljáróságra. Itt borzasztó visszaéléseket tapasztalok. Legelőször is a bizottság nem ül együtt, hanem külön ülnek. Kommunisták, szociáldemokraták körülállják az asztalt. Cserélik a névjegyzékeket, visznek ki szavazólappokat. Én mindent felírtam. Azonkívül a legfontosabb, hogy jelennek meg egyének, akik rajta vannak a szavazólistán, és nem engedik őket leszavazni, és ha az illető kér indokolást, akkor egyszerűen az elnök megtagadja a választ.

SZ: És ki az név szerint, felírtad legalább?

K: Igen, az illető dr. Kaposi Ferenc, József krt. 65. Azonkívül kijelentette az elnök, hogy bármibe beleszólási joguk csak a négy pártnak és a Polgári Demokrata Pártnak van, ők, mármint mi csak néma szemlélők lehetünk itt.⁴⁶ Én fuzionáltam a Pfeifferékkel és a Radikális párttal, és velük próbálunk valamit csinálni.

SZ: Jó, azonnal küldök ki bizottságot és hívom a belügyminisztert.

⁴⁴ Varsányi Gyula a Magyar Radikális Párt tagja és fővárosi tisztségviselő volt. (ÁBTL 3.1.5. O-12145 A Magyar Radikális Párt tagnévsora. Jelentés. Budapest, 1947. augusztus 22.)

⁴⁵ Szörényi László, az FMDP vezetőségének tagja volt. (PIL 283. f. 10/ 209. ő. e. 8. A Demokrata Néppárt, Magyar Függetlenségi Párt, és a Független Magyar Demokrata Párt vezető tagjainak névsora és a rájuk vonatkozó jelentések. 1947. szeptember 15. – 1947. szeptember 18.)

⁴⁶ A választások lebonyolítását végző Választási Bizottságok tagjai csak az MKP, SZDP, NPP, FKGP, PDP soraiból kerülhettek ki.

Dr. Pfeiffer István – Borbély György alispán (Székesfehérvár – Esztergom, 1947. augusztus 31. 10:30)

SZ: Az összes összeíró bizottságoknak azonnal közölni, hogy aki többszöri szavazásnál el lesz fogva, azonnal letartóztatandó a belügyminiszter rendelete szerint. Most, kérem, nem történt ott már olyan dolog, hogy többször szavazott volna ugyanaz a személy?

E: Eddig még nem.

SZ: Itt, kérem, rajtakaptunk éppen egy századost, egy őrnagyot és két szakaszvezetőt, akik az egyik szavazóhelyiségből a másikba mentek hamis névjegyzékkel felszerelve.

Implom (Ferenc)⁴⁷ titkára, dr. Sós – Budapesti Központból Bánkői dr. (Budapest, 1947. augusztus 31. 10:40)

S: Kérem azokat a bizonyos jegyzőkönyveket, amelyeket most vettetek fel arról, hogy autósra hordják a kommunistákat többszöri leszavazásra egyik körzetből a másikba.

B: Igen, azonnal küldöm, azonkívül most fogtak el két pasast, az egyiknél 19, a másiknál 24 névjegyzék kivonatot találtunk.

S: Akkor azonnal küldd mind a kettőt.

Varga József – Nagy Géza (Budapest – Szeged, 1947. augusztus 31. 13:37 Pfeiffer-vonal)

N: A bizalmiak bejelentést tettek, hogy több helyről, főleg Hódmezővásárhelyről autóval jönnek át Szegedre szavazni. 4 emberről meg is állapították, hogy odavalók.

V: Lefogták őket?

N: Igen. A rendőrség állítólag le is tartóztatta őket.

V: Add ki az utasítást, hogy minden névjegyzék kivonattal jelentkezőt kutassanak át és igazoltassanak, de ne csak bejelentővel.

N: Egy teherautóval jött 20-25 személy. Az autó száma U 86-76. Nagyobb része nő volt. Ő és Újszentivánra mentek szavazni. Ezek idegenek voltak. Le akarták őket tartóztatni, de már nem sikerült. A jegyző körözi őket. Itt azonban már volt több eset...

V: Pesten rengeteg van. Az egész választás egy vicc. Gyűjtjük az adatokat, mást nem tudunk tenni.

N: Végeredményben sokkal több ember szavaz le. Ez megsemmisíti a választásokat.

V: Ezt akarjuk okvetlenül. Figyeljete! Minden visszaélésről jegyzőkönyvet vegyetek fel. Ha együtt vannak, azonnal ideküldeni, azt sem bánom, ha személyesen hozzátok fel.

N: A mi embereink szépen szavaznak...

V: A jegyzőkönyvet azonnal csináltassátok meg, mikor felbontják az urnát. Aztán azonnal kérd el a jegyzőkönyv másolatát, nehogy megváltozzon útközben.

⁴⁷ Implom Ferenc (1901–1979) 1945-ben nemzetgyűlési képviselő, a Kisgazdapárt főtitkárhelyettese, majd főtitkára lett. 1947-ben is bejutott a parlamentbe. A róla készült jelentés szerint: „Implom a választást megelőző időkben a »kommunista atrocitások miatt« azon az állásponton volt, hogy vissza kell lépni a választástól. Közvetlenül a választás után, az akkori hangulatban azoknak adott igazat, akik a koalícióból való kiugrás és az FKGP ellenzékebe vonulása mellett agitáltak. A »választási sérelmek« ügyében ő vette fel a kapcsolatot az SZDP-vel.” (PIL 274. f. 9/ 33. ő. e. 234. A kisgazdapárti képviselők rövid jellemzése. Jelentés. Budapest, 1947. október 24-én.) 1947. október 6-án közfelkiáltással választották az Országgyűlés alelnökévé. 1948 novemberében lemondott az alelnöki posztról, és visszaadta mandátumát. Az 1950-es évek elején kuláklistára került, meghurcolták és megfosztották Kossuth Érdemrendjétől is.

Garai – Varga (József) (Budapest, 1947. augusztus, 15:02, Pfeiffer-vonal)

- V: Szeretnék olyan irányú intézkedést végrehajtani, hogy az itteni választások teljesen érvénytelennek nyilvánítottassék. Olyan disznóságok sülnek ki, hogy egy ember 4-5 helyen leszavaz. Ezek az emberek főként budapestiek, mohácsiak, mecsekszabolcsiak és nagykiszvaiak. Innét hoznak névjegyzék kivonatot.
- G: Gyűjtsd össze azoknak a listáját, akik tudomásodra jutnak. Hány ember, mi módon jöttek, személyazonosságukat stb.
- V: Kétségbe vagyok esve. Az összes szavazókörzetből jönnek ilyen jelentések.

Reicherné⁴⁸ – Pásztor Tamás (1947. augusztus 31. 13:45)

- R: Mi most érkezünk vissza. Lenn minden rendben van. Bandi felhívja a figyelmüket, hogy jegyezzék fel mindenhol annak a nevét, aki kivonattal szavaz.
- P: Megpróbáljuk, ahol lehet, de főleg lefogatni tudom. Mindenki sokallja, 2-es, 3-as és a többiek mind együtt dolgozunk.
- R: Elég későn. Jegyezzék fel a neveket.

(IV–V. kerületből) X.Y. – Barankovics (István)⁴⁹ (Budapest, 1947. augusztus 31. 14:45)

- IV. ker. férfi: Ugyanebben a körzetben 2 esetben a választójogosult nem választhatott, mert helyette már korábban más, hamis kivonattal szavazott. Ott, ahol a Wollner az elnök, mutattak ilyen kék cédulákat, az Állami Nyomdából származtak, a pasason kiszagda jelvény volt, de azt mondta, hogy párton kívül van.
- B: Írj fel mindent.

Implom (Ferenc) – X.Y. (Budapest, 1947. augusztus 31.)

- X: Csak közlöm veled, hogy tegnap délelőtt 10.25-kor a 4 ellenzéki párt országos elnöksége beadta a miniszterelnökhöz egy deklarációt, amelyben tiltakoznak a névsorok utólagos helyesbítése ellen. Csak azért közlöm veled, hogy tudjál róla.
- I: Én meg azért közlöm veled, hogy te is tudjál róla, hogy most indul a titkárom a belügyminiszterhez, hogy az egész ország területén névjegyzék kivonatokkal 6-7 helyen szavaznak emberek. Közlöm továbbá a belügyminiszter úrral, hogy a Kiszgazdapártban a

⁴⁸ Reicherné feltehetően a beszélgetésben elhangzó „Bandi” nevű férfival azonos személy, dr. Reicher Endre (1897–1981) MFP képviselő felesége. Reicher Endre eredetileg az FKGP színeiben került a parlamentbe, 1947-ben a Függetlenségi Párt jelöltjeként választották meg. Róla is készült titkoszolgálati jelentés, miszerint „hosszú időn keresztül állandóan támadta a belügyminisztert és a demokratikus ellenzékét”. (PIL 274. f. 9/ 33. ó. e. 127. A Magyar Függetlenségi Párt képviselőinek rövid jellemzése.) Reicher Endre Ráth András néven szerepel a nemzetgyűlési és országgyűlési almanachban. 1945-ben nemzetgyűlési képviselővé választották, 1947. március 10-én kilépett az FKGP-ből, majd részt vett a Magyar Függetlenségi Párt megalapításában. Ismét bekerült a törvényhozásba, a választásokat követően a párt által benyújtott (a választások érvénytelenítésére irányuló) petíció tárgyalásának aktív résztvevője volt, de az MFP mandátumainak november 20-i megsemmisítése után visszavonult a politikától.

⁴⁹ Barankovics István (1906–1974) 1945-ben a Kiszgazdapárt listáján jutott a parlamentbe. Az 1947-es választásokon a Demokrata Néppárt elnökeként indult a választásokon. A párt a negyedik legnagyobb frakciót alkotta az új törvényhozásban, s ezzel a legnagyobb ellenzéki erőt képezte. 1948-tól az őt és a pártot ért támadások egyre agresszívabbá váltak, végül 1949-ben külföldre emigrált, pártja feloszlott.

hangulat pattanásig feszült, és ilyen körülmények között a választások komolyságát és tisztaságát nem garantálhatjuk.

X: Zentai Vilmos államtitkár telefonált Sopronból, hogy a város tele van katonákkal, akik 4-5 helyen szavaznak, és igazolni nem hagyják magukat.

I: Közölni kell vele, hogy rúgja seggbe őket, és utasítsa ki őket Sopron területéről.

Sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta: FEITL ÍRISZ